

TÜRKİYE’DE ÜÇ BÜYÜK KENTTE CİNSİYETE GÖRE SOSYAL DİŞLANMA¹

Şansel ÖZPINAR

Adnan Menderes Üniversitesi NAZILLI İİBF

Yrd.Doç.Dr.

E-posta: saldemi@adu.edu.tr

Ömer ÖZPINAR

Adnan Menderes Üniversitesi NAZILLI İİBF

Yrd.Doç.Dr.

E-posta: oozpina@adu.edu.tr

Funda ÇONDUR

Adnan Menderes Üniversitesi NAZILLI İİBF

Yrd.Doç.Dr.

E-posta: fcondur@adu.edu.tr

Özet

Kentsel alanlarda, sosyal dışlanma ve yoksulluk farklı boyutlarda yaşanmakta ve algılanmaktadır. Küreselleşme sürecinin yarattığı dönüşümlerin en büyük yansıması büyük kentlerde ve metropollerde görülmektedir. Bu çalışmada Türkiye’de üç büyük kentte farklı gelir grupları bağlamında yaşanan sosyal dışlanmanın cinsiyet açısından farklılığı ortaya konmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: *sosyal dışlanma, toplumsal cinsiyet, yoksulluk*

Alan Tanımı: Yoksulluk, Gelir Dağılımı (İktisat)

---

¹ Bu çalışma TÜBİTAK tarafından 110K137 numaralı ve “Türkiye’de Sosyal Dışlanma ve Subjektif Yoksulluk (İstanbul, Ankara ve İzmir Örneği)” adlı araştırma projesi olarak desteklenmiştir.

Abstract

GENDER BASED SOCIAL EXCLUSION AT METROPOLS IN TURKEY

Social exclusion and poverty in urban areas are perceived and experienced in different angles. The largest reflection of transformations is caused by the process of globalization in large cities and metropolitan areas. In this study, differences of social exclusion in terms of gender have been studied in the context of different income groups in the three largest cities in Turkey.

Key Words: social exclusion, gender, poverty

Jel Code: I32, O15

1.GİRİŞ

Sosyal dışlanmanın şiddeti ve boyutu, her ülkedeki kültürel yapı, değerler sistemi ve toplumsal yapıya bağlı olarak farklılık göstermektedir. Dünya genelinde kadınlar, yoksulluk ve sosyal dışlanma sorunlarından en çok etkilenen kesimler arasındadır. Bu somut gerçeklikle beraber, her ülkenin kendi özgül konumundan da kaynaklanan nedenler, kadınların dışlanma biçim, süreç ve boyutlarını doğrudan etkileyebilmektedir.

Bu amaçla ilk bölümde Türkiye’de kadının konumu ve sosyal dışlanma üzerinde durulacak; ikinci bölümde çalışmanın yöntemine yer verilecek son bölümde ise yapılan anket çalışmasının sonuçları ele alınacaktır.

1.1. TÜRKİYE’DE KADININ KONUMU VE SOSYAL DIŞLANMA

Cinsiyet kavramı, kişinin kadın veya erkek olarak gösterdiği fizyolojik ve biyolojik özellikler temelinde açıklanırken; toplumsal cinsiyet kavramı ise toplumun verdiği roller, görev ve sorumluluklar ile toplumun bireyi nasıl algıladığı ve beklentileri ile ilgili bir kavramdır (Üner, 2008: 6). Dünya genelinde kadınlar, kültürel inançlara bağlı olarak çok büyük dışlanmayla karşı karşıyadır. Çoğu toplumda kadınlar, genel nüfusa oranla daha yüksek yoksulluk ve sosyal dışlanma riski taşımaktadırlar (Mategeko, 2011:818).

Köyden kente göçü yoğun olarak yaşayan Türkiye’de, köyde işgücü içinde görülen kadın kente geldiğinde yeterli eğitim ve mesleki bilgi-beceriye sahip olmaması nedeniyle kent işgücü piyasasına girememekte, işgücü dışında kalarak genellikle ev kadını olmaktadır. İşgücüne katılmayan 100 kadından 61,2’si işgücüne katılmama nedeni olarak "ev kadını" olmalarını göstermektedir. Bu olgu hem kırdan hem de kentte kadının işgücüne katılımını azaltmaktadır. Gelir azlığı nedeniyle çalışmak zorunda olan kadın, sosyal güvencesiz düşük statülü-gelirli işlerde çalışmak zorunda kalmaktadır. Kadın işgücünün en çok istihdam edildiği sektör hizmetler sektörü olup bu sektördeki iş alanlarından bazıları özellikle "kadınlar için uygun alanlar" olarak toplumsal kabul görmüşlerdir. İstihdamda yer alan 100 kadından 57,8’i herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna kayıtlı olmaksızın çalışmakta, bunların da %57,9’unu ücretsiz aile işçisi olarak çalışan kadınlar oluşturmaktadır. Kayıtdışı çalışma Türkiye genelinde %42,1 olup, 2011 yılında kırsal yerlerde %66 (kadın %87,6; erkek %53,9) ve kentsel yerlerde %28,7 (kadın %34; erkek %26,9) dir. 2011 yılında Türkiye’de çalışan kadınlardan tarımsal faaliyetlerde bulunanlarda bu oran %96,1 iken, tarım dışı faaliyetlerde bulunanlarda %29,7’dir. Bu durum, kayıtdışılığın daha çok tarımsal faaliyetlerle uğraşanlarda, özellikle de ücretsiz aile işçilerinde yoğunlaştığını göstermektedir. 2011 yılında kayıtdışı olarak ücretsiz aile işçisi konumunda tarımsal faaliyetlerle uğraşanların %19,5’ini erkekler oluştururken; %80,5’ini kadınlar oluşturmaktadır (KSGM, 2012: 25). Türkiye’de kadınların işgücüne katılım oranının düşüklüğü, sosyal dışlanma zemini yaratan önemli bir nedendir. Tablo 1’deki 2011 yılına ilişkin verilere bakıldığında, kadınların işgücüne katılma oranının %28,8 düzeyinde olduğu görülürken; bu oran çoğu Avrupa ülkesinde %50’ye yakın veya daha fazladır. Aynı zamanda kadın istihdamı da aynı yıl için %25,6 oranı gibi oldukça düşük düzeydedir.

Tablo 1: Yıllar İtibarıyla Kadınlarda İşgücüne Katılım ve İstihdam Oranı (%)

Yıllar	İşgücüne Katılma Oranı (%)	İstihdam Oranı (%)
2002	27,9	25,3
2003	26,6	23,9
2004	23,3	20,8
2005	23,3	20,7
2006	23,6	21
2007	23,6	21
2008	24,5	21,6
2009	26	22,3
2010	27,6	24
2011	28,8	25,6

Kaynak: TÜİK, 2012.

Kadınların istihdam ve işgücüne katılım oranlarının düşüklüğü, ekonomik özgürlüklerin elde edilmesindeki en büyük engeli oluştururken; geleneksel rol paylaşımının çoğu kadın açısından sorgulanmadan benimsenmesine ve/veya benimsettirilmesine de yol açmaktadır. Tablo 2’de Türkiye’de kadının konumunu gösteren verilerin AB ülkeleri ile karşılaştırılması yer almaktadır. Buna göre Türkiye’de erkeklerin %18’i her gün ev işine dahil olurken; bu oran AB-15 ülkelerinde %39’dur.

Tablo 2: Geleneksel İşbölümü Bakımından Türkiye ve AB ülkeleri

	Ölçüm	Türkiye	AB-15	Yeni Üye Ülkeler-10	Bulgaristan	Romanya
Eve Bağlı Ekonomik Statü	Kadın (%)	67	21	6	4	21
Hergün çocuk Bakımına dahil olma	Kadın (%)	72	38	41	31	42
Hergün ev işine dahil olma	Erkek (%)	18	39	46	39	63
Ev işinde adil dağılımından fazlasını yapan	Kadın (%)	70	37	30	26	29

Kaynak: Alber, 2007: 19.

TÜİK tarafından hazırlanan “Ulusal Eğitim İstatistikleri”ne göre altı ve yukarı yaş grubunda bitirilen eğitim düzeyine ilişkin bilgiler Tablo 3’te yer almaktadır. Buna göre okuma yazma bilmeyenlerin yaklaşık %83’ünü kadınlar oluşturmaktadır.

Tablo 3: Türkiye’de Bitirilen Eğitim Düzeyi ve Cinsiyete Göre Nüfus (6+yaş 2011)

Bitirilen Eğitim Düzeyi	Toplam	Erkek	Kadın
Okuma-yazma Bilmeyen	3.171.270	553.704	2.617.566
Okur-yazar	13.810.315	6.467.434	7.342.881
İlkokul mezunu	15.333.800	6.706.059	8.627.741
İlköğretim mezunu	11.986.436	6.729.630	5.256.806
Ortaokul veya dengi okul mezunu	2.856.407	1.740.795	1.115.612
Lise veya dengi okul mezunu	11.883.336	6.859.021	5.024.315

Yüksek okul veya fakülte mezunu	5.495.749	3.196.262	2.299.487
Yüksek Lisans Mezunu	401.773	238.359	163.414
Doktora mezunu	121.923	75.473	46.450
Bilinmeyen	1.984.626	1.035.890	948.736
Toplam	67.045.635	33.602.627	33.443.008

Kaynak: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2012: 12-13.

Türkiye’de siyasete ilgi ve katılım daha çok erkeklere özgü bir alan olarak görülmektedir. Bu durumun doğal bir sonucu olarak, kadınların gerek siyasete ilgisinin gerekse katılımının yeterli düzeyde olmadığını söylemek mümkündür. Parlamentodaki kadın milletvekili oranlarının seçim yılları bakımından durumu Tablo 4’de gösterilmiştir. Türkiye 1935 yılındaki meclisteki kadın milletvekilleri oranını ancak 2007 yılında aşabilmiş, 2011 seçimlerinde ise bu oran %14,4’e çıkmıştır.

Tablo 4: Türkiye’de Kadın Milletvekilli Oranları

Seçim Yılı	Parlamentodaki milletvekili sayısı	Kadın milletvekili sayısı	Toplam içindeki pay (%)
1935	395	18	4.6
1939	400	15	3.8
1943	435	16	3.7
1946	455	9	2.0
1950	487	3	0.6
1954	535	4	0.7
1957	610	7	1.1
1961	450	3	0.7
1965	450	8	1.8
1969	450	5	1.1
1973	450	6	1.3
1983	400 (1 boş)	12	3.0
1987	450	6	1.3
1991	450	8	1.8
1995	550	13	2.4
1999	550	22	4.0
2002	550	24	4.4
2007	550	50	9.1
2011	550	79	14.4

Kaynak: KSGM, 2012: 31-32.

Küresel cinsiyet açıklığı indeksi (global gender gap index), ilk olarak 2006 yılında Dünya Ekonomik Forumu'nda cinsiyet temelli eşitsizliğin önemini ve büyüklüğünü kavramak ve süreci izlemek için bir çatı kavram olarak sunulmuştur. Endeks, ekonomik, politik, eğitim ve sağlık temelli kriterler temelinde ulusal toplumsal cinsiyet açığını ölçer ve bölgeler, gelir grupları itibarıyla etkin bir karşılaştırmaya olanak sağlar. Küresel cinsiyet açıklığı indeksi erkekler ve kadınlar arasındaki dört temel kategorideki (ekonomik katılım ve olanaklar, eğitime katılım, sağlık, yaşamsal ve politik güçlendirme) açığı araştırır

(Hausmann, Tyson ve Zahidi, 2011: 3-4). Türkiye, 0,5954 değeriyle 135 ülke içerisinde 112. sırada yer alırken, Avrupa ve Merkez Asya ülkeleri arasında ise sonuncu sıradadır.

2. YÖNTEM

Farklı gelir gruplarına ulaşabilmek için ilk elek, TÜİK'ten alınan bilgiler çerçevesinde il bazında cadde ve sokakların gelişmişlik durumu olarak belirlenmiştir. Buna göre mahalleler, cadde ve sokaklar gelişmişlik durumuna göre “yüksek gelişmiş”, “orta gelişmiş” ve “düşük gelişmiş” olarak ayrıştırılmıştır. İstanbul, Ankara ve İzmir’de yapılacak anket sayıları; ilgili şehrin nüfusunun, üç büyük şehir nüfusları toplamındaki yüzdelik paya göre belirlenmiştir. Her bir şehirdeki anket sayıları; yüksek gelirli, orta gelirli ve düşük gelirli hanelere eşit bir şekilde paylaştırılmıştır.

3. BULGULAR

Çalışma dahilinde 18 yaşından büyük 516 kadın ve 594 erkek olmak üzere toplam 1110 kişiye anket uygulanmıştır. Ankete katılan kadınlara ilişkin demografik veriler Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5: Demografik Veriler

	Yaş			
	Frekans	yüzde	Valid Percent	Cumulative Percent
18-25	84	16,3	16,3	16,3
26-30	105	20,3	20,3	36,6
31-35	87	16,9	16,9	53,5
36-40	87	16,9	16,9	70,3
41-45	63	12,2	12,2	82,6
46-50	39	7,6	7,6	90,1

51-55	20	3,9	3,9	94,0
56-60	17	3,3	3,3	97,3
61-65	7	1,4	1,4	98,6
66 ve üzeri	7	1,4	1,4	100,0
Total	516	100,0	100,0	
Göç Durumu				
Kendim göç ettim	144	27,9	27,9	27,9
Ailem göç etmiş	203	39,3	39,3	67,2
Kentin yerlisiyim	169	32,8	32,8	100,0
Total	516	100,0	100,0	
Öğrenim Durumu				
Okur-yazar değil	11	2,1	2,1	2,1
Okur-yazar	11	2,1	2,1	4,3
İlkokul mezunu	106	20,5	20,5	24,8
Ortaokul mezunu	33	6,4	6,4	31,2
Lise mezunu	168	32,6	32,6	63,8
Üniversite mezunu	167	32,4	32,4	96,1
Lisansüstü	20	3,9	3,9	100,0
Total	516	100,0	100,0	
Sosyal Güvence Durumu				
Sosyal güvencem yok	75	14,5	14,5	14,5
SGK	372	72,1	72,1	86,6
Özel sigorta	5	1,0	1,0	87,6
SGK+Özel sigorta	48	9,3	9,3	96,9
Yeşil Kart	16	3,1	3,1	100,0
Total	516	100,0	100,0	
Medeni Durum				
evli	319	61,8	61,8	61,8
Bekar/hiç evlenmemiş	142	27,5	27,5	89,3
Birlikte yaşıyor	3	,6	,6	89,9
Boşanmış	32	6,2	6,2	96,1
Dul/eşi vefat etmiş	17	3,3	3,3	99,4
Ayrı yaşıyor	3	,6	,6	100,0
Toplam	516	100,0	100,0	

Ankete katılan kadınların %61,8'i evli; %27,5'i ise bekar. %14,5'inin herhangi bir sosyal güvencesi yokken, %3,1'i yeşil karta sahiptir. %67,2'si göçle gelmiştir. Üniversite mezunu olanların oranı %32,4'tür.

Tablo 6: Cinsiyete Göre Çalışmama Nedeni (%)

	Kadın	Erkek
Yeni ayrıldım	3,6	11,3
iş arıyorum	8,2	13,5
Çalışmıyorum, iş de aramıyorum	46,4	9
Emekli	12,3	59,4
İş bulma ümidimi yitirdim	3,6	3,8
Eşim izin vermiyor	7,7	0
Engellilik	0	2,3
Bakmam gereken çocuklarım olduğu için	18,2	0

Ankete katılan kadınların %57,36'sı çalışırken; bu oran ankete katılan erkeklerde %77,7'dir. Cinsiyete göre çalışmama nedenine bakıldığında kadınların %7,7'si eşini izin vermediği için çalışmadığını belirtmiştir. %18,2'sinin ise bakması gereken çocukların varlığı çalışmama nedenidir. Buna göre kadınların yaklaşık %26'sı çalışmama nedenlerini tamamen toplumsal işbölümündeki rollerine vurgu yaparak açıklamaktadırlar. Dolayısıyla en az dört kadından birinin, toplumsal işbölümündeki rollerini açık bir şekilde içselleştirdikleri görülmektedir.

Tablo 7: Cinsiyete Göre Seçimlerde Oy Kullanma Oranı (%)

Cinsiyete Göre Seçimlerde Oy Kullanma Oranı (%)			
	Hiç Kullanmıyorum	Bazen Kullanıyorum	Her zaman kullanıyorum
Kadın	2,5	15,3	82,2
Erkek	2,9	9,3	87,9

Politik faaliyete katılımın bir göstergesi olarak seçimlerde oy kullanma oranlarına bakıldığında her zaman oy kullananların oranı kadınlarda %82,2 iken, bu oran erkeklerde %87,9'a çıkmaktadır.

Tablo 8: Cinsiyete Göre Sosyal Dışlanma (%)

Etnik kimliğinizden ötürü kendinizi hiç dışlanmış hissettiniz mi?					
	hiçbir zaman	nadiren	bazen	çoğu zaman	her zaman
Kadın	85,9%	6,0%	5,2%	1,9%	1,0%
Erkek	83,3%	6,2%	6,4%	2,9%	1,2%
Cinsiyetinizden dolayı kendinizi hiç dışlanmış hissettiniz mi?					
Kadın	78,1%	13,8%	5,2%	1,7%	1,2%
Erkek	95,8%	2,4%	1,3%	,3%	,2%
Yaşınızdan dolayı kendinizi hiç dışlanmış hissettiniz mi?					
Kadın	87,2%	8,3%	3,5%	,8%	,2%
Erkek	91,1%	5,6%	2,5%	,5%	,3%
Engellilikten dolayı kendinizi hiç dışlanmış hissettiniz mi?					
Kadın	94,8%	1,9%	2,1%	1,0%	,2%
Erkek	93,8%	2,4%	3,0%	,3%	,5%
yoksulluktan dolayı kendinizi hiç dışlanmış hissettiniz mi?					
Kadın	77,7%	9,1%	6,6%	5,6%	1,0%
Erkek	77,7%	9,1%	6,6%	5,6%	1,0%
utangaçlıktan dolayı kendinizi hiç dışlanmış hissettiniz mi?					
Kadın	78,1%	13,0%	6,0%	1,7%	1,2%
Erkek	81,8%	11,1%	4,9%	1,2%	1,0%
işsizlikten dolayı kendinizi hiç dışlanmış hissettiniz mi?					
Kadın	78,3%	10,7%	5,6%	3,7%	1,7%
Erkek	79,1%	6,2%	7,4%	4,4%	2,9%
cinsel tercihinizden dolayı kendinizi hiç dışlanmış hissettiniz mi?					
Kadın	94,4%	2,3%	1,9%	,8%	,6%
Erkek	97,1%	1,3%	1,3%	,2%	,0%
sabıkalılıktan dolayı kendinizi hiç dışlanmış hissettiniz mi?					
Kadın	96,5%	1,6%	1,0%	,8%	,2%
Erkek	96,1%	2,4%	1,2%	,3%	,0%
Yaşadığınız mahalle/Semtten dolayı kendinizi hiç dışlanmış hissettinizz mi?					
Kadın	87,2%	5,8%	4,7%	2,1%	,2%
Erkek	87,2%	6,2%	4,9%	1,0%	,7%
Dini inancınızdan dolayı kendinizi hiç dışlanmış hissettiniz mi?					
Kadın	84,7%	6,0%	6,0%	2,5%	,8%
Erkek	88,0%	5,1%	2,5%	2,9%	1,5%
Giyim kuşamınızdan dolayı kendinizi hiç dışlanmış hissettiniz mi?					
Kadın	78,5%	11,4%	7,0%	2,3%	,8%
Erkek	84,2%	9,1%	3,4%	2,0%	1,3%
Eğitiminizden dolayı kendinizi hiç dışlanmış hissettiniz mi?					
Kadın	80,8%	10,7%	5,6%	1,9%	1,0%
Erkek	82,3%	9,4%	5,6%	,7%	2,0%
Siyasi görüşünüzden dolayı kendinizi hiç dışlanmış hissettiniz mi?					
Kadın	79,5%	9,9%	7,0%	2,5%	1,2%

Erkek	77,3%	12,1%	7,2%	1,9%	1,5%
Şivenizden dolayı kendinizi hiç dışlanmış hissettiniz mi?					
Kadın	90,1%	5,8%	2,5%	1,2%	,4%
Erkek	90,4%	5,9%	2,5%	,8%	,3%
Medeni durumunuzdan dolayı kendinizi hiç dışlanmış hissettiniz mi?					
Kadın	89,9%	5,0%	3,3%	1,4%	,4%
Erkek	90,9%	4,2%	3,4%	,3%	1,2%
Farklı dil kullanmaktan dolayı kendinizi hiç dışlanmış hissettiniz mi?					
Kadın	93,0%	3,3%	2,5%	,6%	,6%
Erkek	91,4%	4,5%	1,9%	1,2%	1,0%

Cinsiyet açısından dışlanma durumuna bakıldığında; kadınların toplam on dışlanma gerekçesinde (cinsiyet, yaş, utangaçlık, işsizlik, cinsel tercih, dini inanç, giyim kuşam, eğitim, şive ve medeni durum) erkeklere oranla daha fazla dışlanmış hissettikleri görülmektedir. Erkekler ise toplam beş dışlanma gerekçesinde (siyasi görüş, etnik kimlik, engellilik, sabıka ve farklı dil) kadınlara göre daha fazla oranda dışlanmışlık yaşamaktadır. İki gerekçe (mahalle/sem ve yoksulluk) için dışlanma oranları aynı yüzdeye sahiptir. Belli gerekçeler için farklılıklar dikkat çekicidir;

*Cinsiyet açısından dışlanma kadınlarda %21,9 iken, erkeklerde %4,2' dir.

*Yaş açısından dışlanma kadınlarda %12,8 iken, erkeklerde %8,9' dur.

*Utangaçlık açısından dışlanma kadınlarda %21,9 iken, erkeklerde %18,2' dir.

*Dini inanç açısından dışlanma kadınlarda %15,3 iken, erkeklerde %12' dir.

* Giyim-kuşam açısından dışlanma kadınlarda %21,5 iken, erkeklerde %15,8' dir.

Tablo 9: Cinsiyete Göre Psikolojik Baskı Hissi (%)

Endişelerinizden dolayı uykularınızın kaçtığı oluyor mu?					
	hiçbir zaman	nadiren	bazen	çoğu zaman	her zaman
Kadın	17,4%	28,7%	33,5%	15,7%	4,7%
Erkek	24,2%	25,8%	34,0%	13,5%	2,5%
Üzerinizde sürekli bir gerginlik/baskı hissediyor musunuz?					
Kadın	19,2%	27,7%	32,9%	16,5%	3,7%
Erkek	20,9%	30,5%	30,3%	14,5%	3,9%
Güçlüklerle baş edemediğinizi düşünüyor musunuz?					
Kadın	24,0%	28,3%	33,3%	9,5%	4,8%
Erkek	30,0%	31,1%	25,8%	9,8%	3,4%

Kendinizi değersiz hissettiğiniz oluyor mu?					
Kadın	46,1%	26,7%	18,6%	5,2%	3,3%
Erkek	53,5%	21,2%	17,0%	5,6%	2,7%
kendinizde güven eksikliği hissediyor musunuz?					
Kadın	41,5%	27,7%	19,4%	7,6%	3,9%
Erkek	47,5%	25,3%	18,2%	6,2%	2,9%

*Kadınların %82,6'sının endişelerinden dolayı uykuları nadiren ve her zaman arasında değişen oranlarda kaçarken, bu oran erkeklerde %75,8'dir.

*Kadınların %80,8'i üzerinde sürekli bir gerginlik ve baskı hissederken, bu oran erkeklerde %79,1'dir.

*Kadınların %76'sı güçlüklerle baş edemediğini düşünürken, bu oran erkeklerde %70'dir.

*Kadınların %53,9'u kendilerini değersiz hissettikleri zamanların olduğunu belirtirken, bu oran erkeklerde %46,5'tir.

*Kadınların %58,5'i güven eksikliği sorunu yaşarken, bu oran erkeklerde %52,5'tir.

Tablo 10: Gelir Grupları İtibarıyla Kadınlarda Psikolojik Baskı Hissi (%)

	YÜKSEK GELİR	ORTA GELİR	DÜŞÜK GELİR
Endişelerinizden dolayı uykularınızın kaçtığı oluyor mu?			
hiçbir zaman	26,8	14,1	10,9
nadiren	36,3	28,2	21,3
bazen	30,2	38,7	32,2
çoğu zaman	4,5	16,6	26,4
her zaman	2,2	2,5	9,2
Üzerinizde sürekli bir gerginlik/baskı hissediyor musunuz?			
hiçbir zaman	28,5	19,6	9,2
nadiren	33,5	24,5	24,7
bazen	27,4	38,7	33,3
çoğu zaman	8,9	14,7	25,9
her zaman	1,7	2,5	6,9
Güçlüklerle baş edemediğinizi düşünüyor musunuz?			
hiçbir zaman	38,0	17,8	15,5
nadiren	36,9	25,2	22,4
bazen	19,6	47,9	33,9
çoğu zaman	3,4	7,4	17,8

her zaman	2,2	1,8	10,3
Kendinizi değersiz hissettiğiniz oluyor mu?			
hiçbir zaman	62,0	46,0	29,9
nadiren	27,4	26,4	26,4
bazen	8,9	23,3	24,1
çoğu zaman	1,1	3,7	10,9
her zaman	,6	,6	8,6
kendinizde güven eksikliği hissediyor musunuz?			
hiçbir zaman	58,7	37,4	27,6
nadiren	28,5	31,3	23,6
bazen	11,2	26,4	21,3
çoğu zaman	1,1	2,5	19,0
her zaman	,6	2,5	8,6

Düşük gelişmiş bölgelerde 174, orta gelişmiş bölgelerde 163, yüksek gelişmiş bölgelerde ise 179 kadına anket uygulanmıştır. Kadınların gelir düzeyine göre psikolojik baskı hislerinin farklılaştığı görülmektedir. Düşük gelir düzeyindeki kadınların %89,1'inin farklı derecelerde olmak üzere endişelerinden dolayı uykuları kaçmakta; %90,8'ini üzerinde sürekli bir gerginlik/baskı hissetmekte; %84,5'i güçlüklerle baş edemediğini düşünmekte; %70,1'i kendisini değersiz hissetmekte; %72,4'ü ise kendine güven eksikliği sorunu yaşamaktadır.

Tablo 11: Gelir Gruplarına Göre Kadınlarda Sosyal Dışlanma (%)

	YÜKSEK GELİR	ORTA GELİR	DÜŞÜK GELİR
Etnik kimlik	11,2	14,1	17,2
Cinsiyet	21,8	27	17,2
Yaş	6,1	17,8	14,9
Engellilik	1,7	4,3	9,8
Yoksulluk	7,8	19,6	39,7
Utangaçlık	13,4	23,9	28,7
İşsizlik	9,5	20,9	35,1
Cinsel tercih	1,7	6,1	9,2
Sabıka	1,1	2,5	6,9
Mahalle/semte	5	11	22,4
Dini inanç	10,6	20,9	14,9
Giyim Kuşam	11,7	27	26,4
Eğitim	7,3	21,5	29,5
Siyasi görüş	17,3	23,3	21,3
Şive	4,5	8	17,2

Medeni durum	7,8	8	14,4
Farklı dil	3,4	6,1	11,5

Düşük gelir grubunda yer alan kadınlar diğer gelir grubundaki kadınlara göre etnik kimlik, engellilik, yoksulluk, utangaçlık, işsizlik, cinsel tercih, mahalle/sem, eğitim, şive, medeni durum ve farklı dil açısından daha yüksek oranda dışlanmaya maruz kalmaktadır. Yüksek gelir grubunda yer alan kadınlar ise her açıdan daha düşük oranda dışlanmışlık yaşamaktadır. Bu bulgular, kadının sosyal dışlanmasının azaltılmasında ekonomik özgürlüklerinin kazanımının önemini vurgulamaktadır.

4. SONUÇ

Modern bireyin algılarının ve gündelik yaşam pratiklerinin şekillendirilmesine, farklılaştırılmasına zemin hazırlayan bir mekan olarak kentsel alanlar, yoksulluk ve sosyal dışlanma süreçlerinin de daha çetrefilli hale gelmesine neden olmaktadır. Büyük kentlerde yaşamak, toplumsal cinsiyet bağlamında kadınların olanaklarını geliştirebilmesine zemin hazırlamakla birlikte, bu olanaklardan yararlanabilmenin sınırı yine ekonomik olanaklar ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin toplumun genel tutumu tarafından belirlenir.

Türkiye’de üç büyük şehirde yapılan anket çalışmasının sonuçlarına göre kadınların erkeklere oranla gerek dışlanma gerekse psikolojik baskı hissi anlamında daha olumsuz bir konuma sahip olduğu ortaya çıkmıştır.

KAYNAKLAR

Alber, J. (2007), “*Where Turkey Stands in Europe and Why It should Be Admitted to the EU*”, "Training the Young Turkish Leaders of Tomorrow: Social and Regional Policy in the Turkish Accession Process", Berlin, Erişim: <http://www.ces.metu.edu.tr/images/documents/jip/alber.pdf>, 04.09.2012.

Hausmann, R., Tyson, L.D, and Zahidi, S., “*The Global Gender Gap Report 2011*”, World Economic Forum, Geneva, Switzerland, 2011.

KSGM (2012) “*Türkiye’de Kadının Durumu*”, Nisan, Ankara,

Erişim:http://www.kadininstatusu.gov.tr/upload/mce/2012/trde_kadinin_durumu_2012_nisan.pdf 04.09.2012

Mategeko, B., “*The Effect of Social Exclusion of Women from Development in Uganda*”, Educational Research (ISSN: 2141-5161) Vol. 2(2) pp. 818-823 February, 2011.

Özpınar, Ş. vd, “*Türkiye’de Sosyal Dışlanma ve Subjektif Yoksulluk (İstanbul, Ankara ve İzmir Örneği)*”, TÜBİTAK Araştırma Projesi, Proje no: 110K137, 2012.

Üner, S., “*Toplumsal Cinsiyet Eşitliği*”, Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ekim, Ankara, 2008.